

mélynek tekintik magát Homéroszt is. (Történetileg bizonytalan a létezése.) Talán azt szükségtelen is megjegyezni, hogy a szerző által ismertett földrajzi helyek régészetiileg feltártak és a régészeti ismeretek nem támasztják alá az állításait. A könyv tudományos körökben nem számíthat komolyabb méltatásra, mert a szerző hozzáállása sem tudományos, hanem elsősorban szenzációkeltő.

BERKES JÓZSEF

AZ INFORMATIKÁÉ A JÖVŐ — AVAGY BEVEZETÉS AZ INFORMATIKAI TÁRSADALOMBA

(BUDUČNOST PRIPADA INFORMATICI — ili uvod u informacijsko društvo) Kiadó: RZ CDD SSOH, Zagreb, 1984.

Informatika és társadalom címmel új, hézagpótló könyvsorozatot indított a Horvátországi Szocialista Ifjúsági Szövetség Köztársasági Választmánya. A sorozat koncepciója szerint négy főbb területet kellene felölelnie:

1. az informatika mint tudományág módszertani kérdéseit,
2. az informatikai technológia hatását a gazdaságra és a társadalomra,
3. az informatika elméletének és gyakorlatának technikai és szakmai aspektusait,
4. az informatika szociológiai-gazdasági-futuroológiai aspektusait,

A szerkesztők a sorozatnak azt a feladatot szánták:

— hogy kitöltse az űrt, amely az informatikai szakirodalom forditásában jelentkezik,

— hogy meggyorsítsa az informatikában jelentkező új ismeretek átvételét a legfejlettebb országokból,

Jegyzetek

- ¹ A görög nevek átírásánál a következő műveket használtam: Több szerző — „A görög kultúra aranykora” Budapest, 1984. valamint Ókori Lexikon I—II, Budapest, 1902—4. Tudomásom szerint nincs általánosan elfogadott szabály erre vonatkozóan. A népszerűbb munkákban többnyire a magyaros változatot használják pl. Homérosz, a tudományos művekben viszont inkább a nyugat-európai változatot pl. Homeros.
- ² Tkp. Trója volt a terület, melynek fővárosa Ilium (gör. Ilion) volt.

— hogy nyilvános szószékként hozzájáruljon az informatikának az öngazgatási rendszerbeli érvényesítéséhez,

— hogy írásra, közlésre serkentse az ifjú tudósokat és szakembereket, akik ebben a témakörben dolgoznak.

A témakör, illetve a feladatok alapján egy ilyen ambíciós kiadói projektum gondozására valószínűleg hivatottabb volna valamely tudományos intézmény, mintsem az ifjúság tömegszervezete. Ilyen hiányában azonban mindenesetre dicséretes a Horvátországi Szocialista Ifjúsági Szövetség kezdeményezése.

A sorozat első kötete 14 tudományos igénnyel megírt tanulmányt, illetve tanulmánykivonatot tartalmaz, angol nyelven író szerzők tollából.

Az egyes tanulmányok az információ és az információs technológiák előidézte változásokat elemzik különböző szempontok alapján, más-más megközelítésben. A tanulmányok különbözőségük ellenére

egy közös alap gondolat köré szerveződnek, mely szerint az információ különleges erőforrásnak tekinthető, melynek birtoklása gyökereiben változtatja meg az életet.

Az első tanulmányban az ismert szociológus és jövőkutató, Daniel Bell a kommunikációs technológiák, a telematika társadalmi hatásaival foglalkozik. Külön kihangsúlyozza az informatikai infrastruktúra jelentőségét, amely a társadalom és gazdaság strukturális átalakulásának előfeltétele.

A második tanulmányban Marc U. Porat a nemzetgazdaság új szektorának, az információs szektornak meghatározását kísérli meg. Írásában érint egy viszonylag ritkán tárgyalt problémát is — az ún. kulturális imperializmus problémáját, szemléletesen bizonyítja, hogy a kulturális ráhatás nem elsősorban a művészeti-kulturális javak révén, hanem a műszaki tudománynak a fejlett országokból való beáramlásán keresztül valósul meg.

A harmadik tanulmányban Osvald és Gladys Ganle az információs technológiák, a mikroelektronika és a telekommunikáció kölcsönhatásában kialakuló új társadalmi környezetnek a különböző elemeit írják le.

A negyedik tanulmány szerzője Robert D. Harmica mintegy folytatva az előző írást az informatika gazdasági hatását elemzi. Kiemeli, hogy ezt a hatást visszatükrözik a legfontosabb gazdasági mutatók — a növekedési ütem, a termelékenység, a beruházási és a fogyasztási hányad, a foglalkoztatottság, az árak és a kereskedelem.

Ezek a jellemzők pedig többé-kevésbé behatárolják egy-egy társadalom mozgásterét.

Richard Riche az ötödik tanulmányban a technológiai változások hatásait, az ún. csúcstechnológiák-

nak és a termelékenység növekedésének összefüggéseit boncolgatja. Megszívlelendők tanácsai, amelyek az új technológiák gyorsabb, társadalmi méretekben való elfogadását kívánják elősegíteni.

A hatodik tanulmányban Hall Hellman a számítógép és a telematika alkalmazási lehetőségeiről ír.

A hetedik fejezetben Richard Harkness „Az információkat kell szállítani, nem pedig az embereket” címmel egy kutatási projektum eredményeit összegezi. Legfontosabb következtetése az, hogy a telematika segítségével jelentős energiamegtakarítás érhető el. A telematika másik fontos hatása a lakosság egyenletesebb földrajzi-területi eloszlásán keresztül valósul meg.

A nyolcadik fejezetben Walter Kiechela III. egy új szolgáltatás, a közvetlen hozzáférésű (on-line) információs szolgáltatás kialakulásával és fejlődésével foglalkozik. A szerző ismerteti az új szolgáltatás eszközeinek, az adatbankoknak technikai és tartalmi lehetőségeit, és bemutatja, hogyan alakulnak át fokozatosan a kiadócégek információs szolgáltatásokat nyújtó vállalatokká.

Az információs technológiák egy specifikus, gazdasági és társadalmi hatásában legtöbbet ígérő ágazatával — a robotikával, annak fejlődésével és várható jövőjével ismereti meg az olvasót a kilencedik fejezetben Richard Wedder.

Shoshana Zuboff az információs technológiák árnyoldalait taglalja a kötet tizedik fejezetében. A munka elszegényedése és a társas interakciók beszűkülése a jelenben szinte mindenhol velejárvója az új technológia bevezetésének. Ugyanakkor jelentősen megnő a szervezetek irányíthatósága, de ez szükségszerűen magával hozza a vezetői ellenőrzés formáinak változását is.

A tizenegyedik fejezetben Peter

Drucker a vezetéstudomány világ-hírű szakértője az „Irányítás korszaka” címmel az irányítás és vezetés szociológiai aspektusait elemzi. Legfontosabb megállapítását úgy lehetne megfogalmazni, hogy a sikeres irányítás mindig az adott társadalom kultúrájának, tradíciójának, értékrendszerének és meggyőződésének figyelembevételével lehetséges.

A döntésemélet néhány kérdését a döntéshozatal proceduális folyamatát, a mesterséges intelligencia lehetőségeit tárgyalja a tizenkettedik fejezetben Herbert A. Simon rámutatva, hogyan lehet ezeket a tudományos eredményeket a gyakorlatban alkalmazni.

A tizenharmadik fejezetben „Eretnek gondolatok a döntéstudományról” címmel Theodore Levitt a döntésemélet bonyolult eszköztárának mindenhatóságát vitatja. Szerinte a gazdasági döntéseknél a kvantitatív módszerek mellett egyenrangúan kell használni a logikai tisztaságon és

egyszerűségeen alapuló elemzői módszereket is.

A kötet utolsó fejezetében a telematika egyik ágazatával, a videotextel ismerteti meg az olvasót John Tydeman. Rendszerezi a teletextel kapcsolatos technikai tudnivalókat és kifejti, hogyan fog ez hatni az emberek mindennapi életére.

Külön értékkel bír a kötet elején dr. Velimir Srica bevezetője, amelyben felteszi azt a kérdést, hogy mi az oka a marxizmusnak az informatika, a kibernetika, az ökológia és más rohamosan fejlődő tudományágak iránti érdektelenségének.

Írásában felveti egy nyitottabb, a jövő felé forduló marxista szociológia és filozófia kidolgozásának szükségességét.

A sorozat első, bemutatkozó kötetének színvonala alapján megalapozott a remény, hogy a sorozat jelentősen hozzá fog járulni informatikai műveltségünk fokozásához.

MÁK LÁSZLÓ